

ELMIA WOOD 1989

Az idei vásár is sok kiállítót és érdeklődőt vonzott Jönköpingbe. A kiállítás ismert sajtóssága, hogy az erdőművelés-fakitermelés gépeinek többségét erdei körülmények között, effektív munkavégzés közben is tanulmányozhatták a résztvevők. A látottak alapján az erdőművelés és fakitermelés mechanizálásával kapcsolatban a következőket állapítottam meg:

Erdőművelés

A kiállított gépek között két újdonságot véltem felfedezni. Az egyik egy vaktuskó-szétcsúszó berendezés volt, mely nehéz láncalpas baggerre, mint alapgépre szerelt hidraulikus daru munkavégző szerszámaként dolgozott. A szerszám íves éllel és fogakkal lett kialakítva, és a földfejtő üzemmóddhoz hasonlóan, több menetben roncsolta el a lucfenyőtuskót; megítélésem szerint hazai kemény lomb fafajainknál nem alkalmazható termelékenyen és gazdaságosan. A másik, újdonságok közé sorolható két, hidrosztatikus hajtású (darura szerelt) cserjeirtó szerszám, mely forgó-lengő késeivel végzett hatékony munkát. Az alapgép (melyre a darut szerelték) az egyik esetben nehézüzemű targonca, a másik esetben pedig forwarder volt. Az alapgép-daru költséges volta nem áll összhangban a végzett feladattal.

Egyéb vonatkozásokban az extenzív talaj-előkészítés már ismert munkagépeit (szkarifikátorok, pásztakészítők stb.), forgó-lengő késes és láncos cserjeirtókat, valamint a hazánkban is használatos Quickwood ültetőgépet láthattuk. Csemetermelési vonatkozásban a skandináv országokban már megszokott, különböző cellás-konténeres technológiákat mutatták be.

Összefoglalva megállapítható, hogy az erdőművelés gépesítésében nincs elmozdulás, a lejtős területek talajelőkészítési-ültetési technológiája mind Skandináviában, mind hazánkban kézi szerszámokkal történik.

Fakitermelés

A fakitermelés mechanizálására irányuló törekvések a kis- és nagyüzemi vonatkozásban jól elkülönültek. A kisüzem gépeinek sorában a motrofűrész-kavalkád mellett az előhasználatok közelítésénél láthattunk jelentősebb fejlesztést, melynek lényege a fogat kiváltása. Ennek során a sodronyköteles vonszolási módszereket, a kerekcs, vagy láncalpas, ún. vaslovakat láttuk. A vaslovak vonszolva, vagy félig függesztett helyzetben, vagy miniforwarderként, közelítve győzték le a nehéz terepet. A japánok (YAMAHA, SUZUKI) négy- (vagy hat-) kerekű, rendkívül fürgé és igen sokoldalú motorkerékpárjainak sok csodálója akadt az előhasználati faanyag nehéz terepen történő közelítésében.

Egy sokak által csodált japán motorkerékpár közelítésben

Az előhasználatokban alkalmazható, többcélú fakitermelő gépeknél nem tapasztaltam lényeges fejlesztést, leginkább a traktorra szerelt gallyazó-daraboló processzorokat láthattuk.

A nagyüzem gépeinél a processzorok, harwesterek, forwarderek és a rövid-, hosszú-fás tehergépkocsi-szerelvények sokaságát mutatták be a gépgyártók, számos műszaki újdonsággal. A processzorok sorában a daruprocesszorok voltak túlsúlyban. Eltűntek a gallyazógépek, és továbbfejlesztették az alapgépek terepi alkalmazkodóképességét. Ezt mutatta a hidrosztatikus összkerékajítás általánosítása, a külön-külön hidraulikusan állítható lengőtengelyek megjelenése, ez erősen javítja az alépítmények keresztirányú stabilitását. A *Fyresdal* cég mind e mellett még megoldotta a hátsó tengelytáv fokozat nélküli állítását is.

A többcélú fakitermelő gépek daruin általánossá vált a proporcionális vezérlés, ami kétkaros, kényelmes működtetést biztosít a gépkezelőnek. A hidraulikus rakodódaruk fejlesztése a súlycsökkenésre és a munkasebesség növelésére irányult. A *Bruks* és *Erjo* cégek darus kiszolgálású aprító-közelítő gépeket mutattak be. *Bruks* újdonsága az volt, hogy aprítás előtt gallyazta és kérgezte a döntött teljes fát, tehát tisztá ipari aprítékot termel. Nem láttam kérgezógépet, és a kiállított hasítógépek is a kisüzem gépei voltak, a már ismert megoldásokkal.

A fakitermelő gépeket szemlélve, azt állapítottam meg, hogy a fejlesztések elsősorban a közelítőgépek (előhasználatokban), valamint a többcélú gépek munkavégzésének tökéletesítésére irányultak, és elsősorban a jobb terepjárás irányába hatottak. A munka közben is látott többcélú gépek változatlanul a skandináv fenyőre alkalmasak, a hazai kemény lomb irányába semmi elmozdulást nem tapasztaltam.

Az 1989. évi Elmia Wood tapasztalatait summázva, azt kell megállapítanom, hogy a bemutatott — döntően fenyős — gépek nem hoztak elvi újdonságokat, a látott gépek lényegében az elődök továbbfejlesztett változatai a műszaki lehetőségeknek megfelelően. A hazai kemény lomb átütő mechanizálására a műszaki fejlesztésnek új elvi lehetőségeket kell feltárnia és megvalósítania. (A motorfűrész döntő-, gallyazó- és darabolómunkája még sokáig nem nélkülözhető.)

Dr. Mátrabérczi Sándor

A kocsányos tölgy száradását Jugoszláviában a kutatók károsító rovarok (*Homoptera*, *Coleoptera*, *Lepidoptera* rend tagjai) elsődleges szerepével magyarázzák. Ugyanakkor javasolják, hogy a *Cerbamix cerdo*-t nyilvánítsák védetté, mert az utóbbi években alig fordul elő tölgyerdőkben.

A nagyvad okozta sebzéseken kívül az apró rágcsálók pusztítása is számottevő. Az egerek gyakran az egész évi makktermést tönkreteszik. A gombák közül kiemelik az *Ophiostoma* ssp.-t, amely felelős a tölgy hervadásáért és a faanyag kéküléséért. A kocsányos tölgy kiszáradásának folyamatában a *Microsphaera alphitoides* és az *Armillariella mellea* döntő szerephez jut. A kárláncolat kialakulásában az abiotikus tényezők sem hagyhatók figyelmen kívül.

(Glasnik. Sum. Pokuse, 1988., 24. Ref.: Szemerey T.)

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: *Bartha Dénes* aspiráns, EFE, Sopron; *dr. Bencze Tibor* osztályvezető, OT, Budapest; *Dessewffy Imre* igazgató, FKI, Budapest; *dr. Dobos Tibor* tanszékvezető egyetemi docens, EFE, Sopron; *Jérôme René* erdőmérnök, nyugdíjas, Budapest; *Keresztesi Béla* aks. kutató professzor, ERTI, Budapest; *dr. Királyi Ernő* MEM EFH hivatalvezető, Budapest; *dr. Kollwenz Ödön* ny. osztályvezető, Pécs; *dr. Mátrabérczi Sándor* osztályvezető főmérnök, ZEFAG, Nagykanizsa; *Mészáros János* aks. MTA agrártudományok osztálya alelnöke, Budapest; *Molnár László* erdőmérnök, nyugdíjas, Eger; *Raisz Gusztáv* MEM miniszter-helyettes, Budapest; *dr. Solymos Rezső* MEM EFH hivatalvezető-helyettes, Budapest; *dr. Szodfridt István* egyetemi tanár, EFE, Sopron.

A Búvár (!) 1988. augusztusi számában az idézett címmel jelent meg összefoglaló arról a vitaüléstről, amelyen az erdő- és fagazdálkodás helyzetével és fejlesztési feladataival összefüggő, országos KNEB-vizsgálat tapasztalatairól foglalt állást a HNF környezetvédelmi bizottsága, megvitatva a MÉM—EFH ezzel a kérdéskörrel kapcsolatos álláspontját (?) is.

Az említett összefoglaló második, gazdasági részét illetően — túl némelyik terminus technicus vitatható értelmezésén — gondolkodóba ejtett az erdőérték-számítás javasolt rendje.

A kibontakozás (nyilván, valamely elentmondásos ágazati helyzetből) alapfeltételének említett komplex erdőérték-meghatározás („legalább erdészeti szinten”) véleményem szerint jóval több az „élőfaállomány értékénél”, különösen akkor, ha az „minden további intézkedés alapja”.

Képviselhet-e minden esetben — közgazdasági értelemben — értéket az élőfaállomány? — Azaz: meddig érték és mennyi a különböző járulékok formát öltött természeti erő? — Kiszámítható-e a komplex erdőérték 10 évenként, vagyis erdőérték számítható-e ki?

Mindenekelőtt, van-e reálisan kifejezhető, komplex erdőérték? Áru-e az erdő, lehet-e értéke a marxi terminológia szerint?

Mínt hogy az áru olyan hasznos dolog, amelyet eladásra szántak és reálisan fennáll a vétel lehetősége, viszonyainkba illesztve a befejezett mesterseges erdősítés, a befejezett vágásos természetes felújítás áruként jelenhet meg az erdő kezelője (gazdálkodó) és az erdőterület tulajdonosa (jellemzően az állam) között.

Az árujellegét a befejezett erdősítésnek az a — gazdasági értelemben talán legfontosabb — tulajdonsága, hogy ti. értékénél — amelyet az újraelállításhoz társadalmilag szükséges munka mennyisége határoz meg — magasabb, összetettebb, folytonosan megújítható érték képződését teszi lehetővé (használati érték), ugyanúgy meghatározza, mint értékét az imént idézett munka. Közvetlenül megfoghatóan idáig erdőérték az érték.

Ettől kezdve a használati érték képződésben, sokasodásban az emberi és a tőkeerő egyre elenyészőbb a természeti erőhöz viszonyítva. Az erdő különféle használati értékeinek tömege a korosodással haladva, egyre kevésbé vezethető vissza az erdősítés értékére, de adott

korban levő erdő, fa, vad, melléktermék stb. materiális és immateriális hasznával mért különbözőzeti járadékok együttes összegével egyenlő.

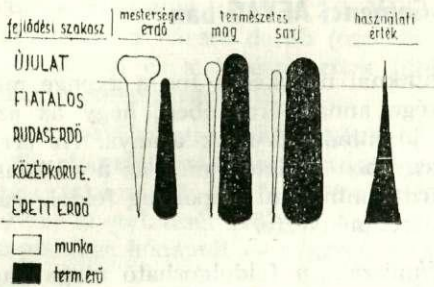
A fa, vad stb. itt már nem társadalmi munka újratermelt produktuma, hanem a természeti erőé, és „... mert nem képvisel semmiféle, benne tárgyiasult munkát, s ezért ára sincs, hiszen az ár normálisan nem más, mint a pénzben kifejezett érték. Ahol nincs érték, ott, eo ipso, nem is lehet semmit pénzben kifejezni.” (Marx) Ami itt érték képeben, mint fa, vad, melléktermék, immateriális dolgok árában jelenik meg, az egyrészt különbözőzeti járadék, másrészt a mindenkorai kitermelési költségfedezet.

A korábban rögződött erdőérték-felfogástól eltérően (általában a faállományok árából levezetett értékét tekinti erdőértéknek, a mellékhasználatok, más reális, eszmei értékek nélkül), amely négy alaptényezőt vesz figyelembe az erdőérték megállapításánál (a jellemzően állami tulajdonra tekintettel a termőföld értéke, továbbá a faállomány „ígérete” adásvételi kategóriaként jut szerephez), az erdősítési költségen és normatív nyereségen, a fatömeg árán túl, a közvetlen erdővédelem költségeit és a vadgazdálkodás bevételeit is szükséges figyelembe venni. A faállomány „ígérete” helyett a befejezett erdősítés „ígéretét” a magasabb használati érték elismerésével szükségesnek tartom kifejezni, eltérően az eddigi egységáráktól.

Az erdő — teljes életében — nem tisztán érték és nem tisztán használati érték, különösen folyamatosan nem. Sosem állandó, mert mint faállomány, pl. a vágásérettség produktív jelenség, de pl. a fiatalos kortól kezdve, a vadászati értéke csökkenő is lehet. Eszmei értéke általában idős korára emelkedik (pl. turisztika).

Végezetül tekintsük át a használati érték produktum forrását a rajzábrába képzelt folyamatok tükrében. A valós természeti folyamatokat követve tehát az alábbi érték kategóriák megfogalmazása látszik indokoltnak:

- az erdősítés értéke: a leggyengébb termőhelyen, egységárral elismert erdősítési, közvetlen erdővédelmi ráfordítások;
- adott faállományból a véghasználattal bezárólag, most nyerhető tiszta jövedelem visszaszámított alapja (kamatos kamat);

— az erdőállomány ára: az erdősítés értéke; az adott fatömeg piaci ára; a vadtartó képesség tényleges piaci ára; adott immateriális funkciók egyenértéke.

Az önfinanszírozás fennmaradása esetén az említett erdőhasználatok hozzájárulását az Erdőfenntartási Alaphoz egyenlegesen, erdőfenntartási járulékként formájában szükséges szabályozni.

Apatóczy István

ORSZÁGOS ERDÉSZETI POLITIKÁT !*

Pályafutásom alatt ritkán írtam szaklapjainkban. Egy-két kivételtől eltekintve, rendszerint akkor ragadtam tollat, ha valami nagyon irritált. Most az aggodalom késztet írásra. 1945 óta sok mindent megértünk. Volt egy rövid MÁLLERD- és ÁGEM-, követte ezt egy viszonylag hosszú OEF-korszak, majd jött a MÉM-vezénylés.

Akik különböző beosztásokban dolgozva átéltek e korszakokat, láthattuk, miként fejlődött vissza dinamikus induló erdészeti politikánk.

A legnehezebb időszakban — a főhatóságoknál és gazdaságoknál egyaránt — a második-harmadik vonalban dolgozó szakemberek el tudtak fogadtatni az akkori politikai vezetéssel olyan erdészeti politikai irányelveket, amelyek végrehajtása ágazatunkat átmenetileg felvirágoztatta: nőtt az erdőterületünk, fenyvesítettünk (ha nem is kifogástalanul), rontott erdőket alakítottunk át, állományaink minőségét ápolóvágásokkal jelentősen javítottuk, fásítottunk, állományaink fakészletével gondosan gazdálkodtunk, szükséges új, tűzifa alapanyagú faipari üzemeket építettünk.

A MÉM-korszakban, a vállalati önállóság jegyében indult el az a folyamat erősebben, mely az addig eredményesen működő erdészeti politikánkat éves gazdasági szabályozással degradálta. Új, szakember vezetők léptek porondra a kontrasztelekció törvényesülésével — tisztelet a kivételnek! — MÉM- és megyei vezetők asszisztálásával, a mindent hivatalból legjobban tudók közreműködésével.

Megindult a fakitermelés erőteljes fokozása: hiszen 11 millió m³-rel növekszik erdőállományunk évente; bírja! Erdőrendezési segédlettel ki lehet vágni véghasználatnál már a 20 cm-es tölgyfát is, hiszen már 80 vagy 100 éves lett, a 18 cm-es cserfát, mert már elmúlt 55 éves. Lett kétszer annyi fűrészszemünk, mint amivel fel lehet vágni az összes rönkünket (szorultságból a 15 cm-t is), de nem lett pl. cellulózüzemünk. Nem is kell! Meg lehet azt venni. Különbösen is, már időközben nyárfánkat is kivágtuk. Nem is telepítettünk helyette újat: a Tisza árterén nehéz a felújítás, a Duna ártere is alkalmatlan lesz. Fenyőt se kell telepíteni, ahol lehet és célszerű, egyszerűbb lesz majd akkor megvenni utódainknak, amikor szükségük lesz rá. Az erdőfelújításnál többet hoz a szarvas. Vegyük tudomásul egyébként: sikerágazat vagyunk, sok-sok dollárnyit exportálunk.

Egyszer csak jött egy eretnek: fejünkre olvasta, hogy rablógazdálkodást folytatunk, fenyő- és nyártemetőket létesítünk, tudósaink hamis tanokat hirdetnek.

Mi az igazság, féligazság? Elindult a megégettetés, vita, jött a KNEB-vizsgálat, de rövidesen minden elcsitult. Csak a MÉM új reformerei hirdetik az igét a demokratizmus jegyében: adjuk az erdőt a kezelők tulajdonába, sőt adjuk magánkézbe. Szakmai körökben viszonylag csend van. Ez aggaszt!

MOLNÁR LÁSZLÓ

* Megvitásra közli a szerkesztőség.